



ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 7

ԸՍԹԷՌԻՆ, ՅՈՒՆԻՍ 30 1888

ԳԻՆ 6 ՍԷՆԹ

— ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ —

Ազգային նախանձախնդրութիւնն — Քաղաքական, Ռաժկավարականներ ու Հանրապարականներ — Հանրապարականաց Բնորելիներն — Ազատ Որմնադիրք ի նիւ եորք (Շար. եւ վերջ) — Ելեքտրականութիւնն իրբեւ դամ իմ — Արտասամանի եւ Տեղական Լուրեր — Ծանուցումներ :

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՆԱԽԱՆՁԱԽՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային նախանձախնդրութիւնն ազգի մը գոյութեան էական հիմքէն մին է. եթէ ժողովուրդ մը բոլորովին կորսնցունէ՝ զայդ զգացումն՝ իւր գոյութիւնը ինքնին կը վերջանայ. Հայ Ազգի ազնուաւի պտկասութիւններէն մին ալ այս է. մեր մէջ՝ եթէ այս զգացումն բոլորովին չէ մեռած, գէթ հոգեւոր վիճակի մը ենթարկուած կայ այսօր :

Մասնաւորելով մեր խօսք՝ դիտենք Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնն. Բնդ հանրապէս Նոր Աշխարհի հողին ոտք դը նող Հայը՝ քիչ շատ փորձառութիւն ունենալէ յետոյ կսկի տեղակիւն լեզուն ու սանելու ետեէն լինիլ. ապա ոչ ոք կրնայ բան մ'ըսել, սակայն շատ տառն շանցած Ազգին վրայ անոր ունեցած համարումն մէկ կողմէն, ու երկրի փառքն և մեծութիւնն միւս կողմէն կապանանեն նորա ազգային տկար զգացումներն ալ, որով ազգային նախանձախնդրութեան ոգին իւր

բացակայութեամբ կսկի փայլիլ այդ նորիկ իմաստակին մէջ. Այս է ահա Նոր Աշխարհի հայ գաղթականութեան անգամաց ստուար մասին նկարագիրն. Սակայն պէտք է քաջ գիտնալ թէ իր սկիզբն ուրացող մարդը տգէտներու մէջ միայն կրնայ պատիւ ունենալ. ճիշմարիտ ամերիկացին ազգութեան մը աստիճանն չատ աղէկ գիտէ :

Ամէն մարդ կը խոստովանի թէ Նոր Աշխարհի զաւակաց հայրենիքը մերինէն շատ աւելի փառաւոր է, ինչպէս հարստի մը պէտքն աղքատի մը խրճիթին քով. սակայն ինչ կրնայ շահիլ աղքատըն եթէ թողլով և ուրանալով զիւր բնակարանն՝ ինքզինքը տէր անուանէ մեծատունին հարստութեան. ոչ ապաքէն այս վերջնոյ աչքին ալ յիմար մը պիտի դառնայ. Այսպէս ալ համեստ տուն մը կամ հնադարեան սրբադորձեալ բնակարան մը ունեցող Հային ձեռքը նախատինքէ զատ բան մը չ'իյնար երբ ինքզինքը Ամերիկայի զաւակ կը ձեռնէ, որ ոչ իր երկիրն է և ոչ իր նախահայր բնակարան. Ի հարկէ մեր խօսք քաղաքացիներու (սիթիզըն) վրայ չէ, այլ ազգութեան և տեղացի ձեռնողերու վրայ, զի տարբեր է ամերիկացի հայ լինիլ և տարբեր՝ բնիկ ձեռնալ :

Աս վերջի տեսակին վերաբերողը շատ են մեր գաղթականութեան մէջ. Սոքա ոչ միայն զուրկ են ազգային նախանձախնդրութենէ, այլ՝ մեծաւ մասամբ՝ Հայութիւնն իրր անտանելի բեռ և նախատական տնուն ի բաց թօթափող անձեր են. Մէկ ակնարկ մը միայն բաւական է այսպիսիներն ի յայտ ածելու համար :

(Մնացեալն գալ շարժու)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՌԱՄԿԱՎԱՐՄԱՆՆԵՐ ՈՒ ՀԱՆՐԱՎԱՐՄԱՆՆԵՐ

Յառաջ իկայ նախագահական ընտրութեան օրերն քանի կը մօտենան, կուսակցութիւններու պայքարն այնչափ կը սաստկանայ: Միացեալ Նահանգաց մէջ նախագահական ընտրութեան խնդիրն ամեն բանէ աւելի կարեւորութիւն ունեցող հարցն է որ սկսած է արդէն յուզել ժողովուրդն ու օրուան տաք խնդիրն լինիլ: — Ո՞վ պիտի լինի մեր յառաջիկայ նախագահ: ահա այս է այն հարց որ կը շրջի ողջոյն ժողովրդեան մէջ: Առանց ազատական մարգարէանալու գերբնական կարողութեան՝ դժուարին չէ գուշակել ճերմակ ծան մէջ բազմող յաջորդ մեծագոյն պաշտօնեայն յանձին Պ. Քլիֆֆօլտըն, որ Ռամկավարականաց ընտրելին է եկող ընտրութեան համար: Ո՞չ թէ ժողովրդեան ստուար մեծամասնութիւնն մեր ներկայ Նախագահին պիտի տայ զիւր ձայն՝ անոր այս պաշտօնին ունեցած անձնական արժանեաց համար, այլ պարզապէս Ռամկավարականաց դանտիտաւն եղած լինելուն պատճառաւ, վասն զի ով որ ալ սա կուսակցութեան ընտրելին լինէր, նա պիտի բարձրանար բարձրագոյն ատօմական: Իսկ Քլիֆֆօլտըն արժանիքը զինքն ընտրելի կրցաւ րնել Սէն Լուիզի ժողովին մէջ: Այս ընտրութիւնն կատարուելէ վերջ ալ ժողովուրդը չնայիր աւելի արժանաւորի մը ձայն տալ, այլ իր կուսակցութեան ընտրելին կը ճանաչէ միայն և հարկադրեալ է ճանաչել:

Սակայն ուշադրութեան արժանի խնդիրն սա է թէ Ռամկավարական կուսակցութիւնն ինչ առաւելութիւն ունի Հանրապարտականաց վրայ: Այս առաւելութիւնն ի հարկէ հիմն է որոյ վրայ կեցած են մնացեալ բոլոր երկրորդական հարցեր: Այս հիմն է մաքսի ծանուցեալ խնդիրն: Ռամկավարականք ազատ վաճառականութեան պաշտպան են, իսկ Հանրապարտականք հակառակ դրութիւնն կը ջատագովին: Սոցա քաղաքական ծերացած դաւանանքը Միացեալ Նահանգներու զարգացեալ վիճակին չի կրնար համապատասխանել: Պաշտպան դրութիւնը ասկէ վերջ արհեստից աւելի չ'ծաղկելուն պատճառ պիտի լինի անշուշտ, վասն զի տեղական գործարանատիրաք՝ չունենալով իրենց առջև զօրաւոր մրցակիցներ՝ բնաւ չպիտի ջանան արհեստն աւելի առաջ մղել՝ շատ, աժան ու անխարդախ

ապրանք արտադրելու նոր միջոցներ խորհելով, ըստ որում սոքա պէտք չունին դրամ ու ժամանակ վտանգելով՝ անկատար ճիւղ մը կատարելագործել: Քանի որ իրենց այժմեան արտադրութիւնն բարձր զներով կը վաճառուի պաշտպան դրութեան շնորհիւ: Արդարեւ սա դրութիւնն մեծ զարկ տուաւ արհեստից զարգացման մինչև վերջի ժամանակներս, և ամէն ոք գիտէ թէ տարիներ առաջ, երբ արհեստներն ըստ բաւականին ծաղկեալ չէին դեռ, եթէ երկիրն ազատ դրութեան յարէր, անշուշտ անգական գործատուքը փակուել պիտի տախուէին ընդ հուպ, զի անտանններն հին աշխարհին արհեստներ՝ տեղականին հետ բաղդատելով շատ ծաղկեալ էին ու պիտի կարողանային ամերիկեան հրապարակը իրենց ապրանքովն լեցնել ու երկրին հանրածութիւնը տանել Եւրոպա: Սակայն այսօր այդպէս չէ: Ամերիկայի արհեստներն այդ աննախանձելի վիճակին մէջ չեն գտնուիր հիմայ: Ամերիկայի գործարանատիրաք, եթէ զօրաւոր մրցողներ ունենան Ատլանտեանէն անդին, կարող են արտադրել իրենց ապրանքն այնչափ ընտիր, որչափ կրնան շինել Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Գաղղիոյ և այլոց գործարանք: սակայն պաշտպան դրութիւնն է որ տեղական արհեստներն նոյն վիճակին մէջ մնալու դատապարտած է: Ինչո՞ւ համար Անգլիոյ գործաւանք չեն փակուիր, եթէ ազատ վաճառականութիւնն երկրի մը արհեստներն տապալելու կոչումն ունին: ո՞չ ապաքէն Անգլիոյ վաճառականութիւնն ազատ է, և փոխանակ անանկանալու, օրէ օր կաւելցնէ զիւր հարստութիւնն:

Ազատ վաճառականութիւնն սուրի մը կը նմանի որ եթէ մանուկի մը արուի. նա կը վիրաւորէ ինքզինքն, բայց երբ քաջամարտիկ կտրծի մը կեռքն ըլլայ, նա փառաւոր յաղթանակը կը տանի: Ինչ հարկ Միացեալ Նահանգաց արհեստներն մրցմանց դէմ պաշտպանել, քաջի մը առջև պաշտպանուած հակայի մը նման: Ո՞չ ապաքէն այս աշխարհի արհեստներն հասած են կտրիճութեան աստիճանին, և է՞ր չ'թողուլ որ իջնեն հրապարակ և ցոյց տան Եւրոպիոյ թէ մեր արտադրութիւններ աշխարհի մէջ ամէնէ ընտիրներն են ու աժան միանգամայն: Ազատ վաճառականութիւնն ամերիկեան արհեստներն առաջ մղել է ի դատ պիտի ազատէ նաեւ ժողովուրդն խարդախեալ ու չնչին ապրանքներու համար մեծամեծ գումարներ մխելէ, պիտի բերէ մեզ ընտիր ու աժան ապրանք և ընտիր սնունդ:

Սա ճշմարտութիւն է թէ ազատ վաճառականութիւնն պիտի փնտէ գործարանատիրաց, բնականաբար հիմայ ամիսը հազար տոլար շա

հող գործարանատէրն անատեն հաշիւ պիտի կարողանայ այդ գումարին կէտը կամ երեք չորրորդը չափել, սակայն կարգ մը գործարան բանեցնող անձանց չափուն համար արդարութիւն չէ 60 միլիոն ժողովրդի շահն ոտնակոխ ընել ու վնասել երկրին:

Հանրապարական կուսակցութիւնն է՞ր ուրեմն դէմ է ազատ վաճառակաւութեան. սորա պատասխանն գտնել այնչափ դիւրին է որ մանուկներ անգամ կրնան զայն գիտնալ: Եթէ այսօր անձնական շահու խնդիրն վերցուի մէջ տեղէն, պաշտպան դրութիւնն կը լինի հանրապարականաց ալ ատելին: Սա ծեռացած կուսակցութիւնն հետեւաբար ի զուր տեղն կը թափէ իր բոլոր ճիգն համադրու համար ժողովրդեան արթուն դասը որ քաջ գիտէ թէ ծանր մաքսերը կը կաշկանդեն ժողովուրդն ու արհեստներն, ինչպէս որ երբեմն կաշկանդեցին օտար յարձակումներն: Ալ այսուհետեւ զայն բառնալ պէտք է, և ազատ երկրի մը վաճառականութիւնն ալ պէտք է որ ազատ ըլլայ այսուհետեւ:

Հետեւաբար Հանրապարականաց համար այսուհետեւ կարելի չէ կառավարութեան ղեկին գլուխն անցնել, Լինքոլնի, Կրանդի կամ Կարֆիլտի հանրապարական լինելն ապացոյց մը չ'կրնար ըլլալ անշուշտ թէ ժողովուրդն ալ պիտի յորի այդ կուսակցութեան. դիւրին է նաեւ ենթադրել թէ սոքա ի զուր տեղն կը պարծնենան այդ մեծանուն անձերով որոց ատեն ծանր մաքսը երկրին օրհնութիւնն էր անտարակոյս, և ի հարկէ այդ բարերարներ երկրին տկար արհեստներն պիտի պաշտպանէին օտար յարձակմանց դէմ:

Վերջապէս քանի որ երկիրն երթալով կը զարգանայ, օրէնք ու դրութիւններն ալ ըստ այնմ փոխուելու ու յարմարելու են ժամանակի պահանջմանց: Հին դրութիւն մը կամ հին օրէնք մը նոր ժողովրդի մը չ'ի յարմարի: Օրէնքը ժողովրդին համար չ'ինուած է, և ո՛չ թէ ժողովուրդը օրէնքին համար: Ո՞վ չգիտեր թէ պիտի գայ օր մ'ալ յորում նոր Աշխարհի բնակիչք աւելի յառաջադիմելով, աւելի նոր դրութիւններ ու օրէնքներ պիտի պահանջեն: Ինչ որ այսօր նոր է, ուրիշ օր մը հին կը դառնայ, ինչպէս որ անցեւորն մէջ կարեոր եղած մաքսը այսօր անպէտ դառցած է: Միևնոյն դրութիւնն ու օրէնքը չ'կրնար տիրել անցեւորն ու ներկային, խաւարին ու լոյսին վրայ:

ՀԱՆՐԱՎԱՐԱԿԱՆԱՑ ԸՆԴՐԵԼԻՆԵՐՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՀԱՄԱՐ

ԶՕՐ. ՀԱՐՐԻՍԸՆ

ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՀԱՄԱՐ

ԼԷՎԻ Փ. ՄՕՐԹՕՆ

Վերջապէս Հանրապարականաց Շիքա-կոյի ազգային ընդհանուր ժողովն անցեալ երկուշաբթի օր, եօթն անգամ ապարդիւն քուէարկութիւններ կատարելէ վկնի, ութներորդովն՝ քուէից առաւելութեամբ նախագահական ընտրելի անուանեց ԶՕՐԱՎԱՐ ՀԱՐՐԻՍԸՆ և ԼԷՎԻ Փ. ՄՕՐԹՕՆ փոխ-նախագահական գանտիտոտ: Հարրիսըն ստացաւ 544 քուէ, Շըրմէն՝ 118, Ալէէր՝ 100 քուէ, Կրէշըմ՝ 59 քուէ, Պլէյն՝ 5 քուէ և Մէք Քէնլի՝ չորս քուէ միայն:

Այս ընտրութիւնն կատարուելէ անմիջապէս առաջ կարգացուեցաւ Պ. Պլէյնի Եւրոպայէն զրկած մէկ հեռագիրը, որով նշանուոր քաղաքագէտն կը խնդրէր ժողովէն յարգել զիւր կամք ու քուէ չ'տալ իր անուան:

Հանրապարականք այս ընտրութենէն շատ դոհ են, ու կը հաւաստեն թէ Զօրավար Հարրիսըն արատ մը չունի իր անցեւորն ու անուան վրայ: «Իրը զինուոր նստած էր, իրը ծերակուտական՝ անվահեր ու պարտաճանաչ, առողջ դատողութեան տէր և հաստատուն սկզբանց ծառայող մի մարդ:»

ԱԶԴ

Իրենց բաժանորդագիրներն չ'վճարող մեր բաժանորդներուն կը յիշեցնենք թէ Արեգակի բաժանորդագիրն կանխիկ է:

ԱԶՍՏ ՈՐՄՆԱԴԻՐՔ Ի ՆԻՒԵՈՐՔ

(Շար. եւ վերջ)

1887-ի մեծ տօնավաճառին Եղբայրութեան Նիւ Եորք քաղաքի մեծ շէնքը վարի յարկէն մինչև վերերն վաճառելի նիւթերով լեցուած էր, անանկ որ ներս մանող այցելուն տանոց մի քանի տուր մոխելու չէր կրնար դուրս գալ: Ո՛չ միայն քաղաքին ժողովուրդը զնայ ի տես յոյժ մեծ տօնավաճառին, այլ շատեր հեռուներէն ելան՝ դրամ մոխել Մասոնական Տաճարին մէջ: Այս առիթիւ շատ նուիրատուութիւնք ալ տեղի ունեցան, Տիկին Փրանք Լորանս հազար տուր նուիրեց, Քրէսկենթ Լ. ՕՏԻ նախագահին կնիկը, Տիկին Հարիլը դաշնամուր մ'ու արժէքաւոր շատ մը բաներ պարգեւեց. Կարֆիլդ դրամատան վարչութիւնն մի ուրիշ ընտիր դաշնամուր ընծայեց. երկու ուրիշ կիներ իրենց բարեկամաց մէջ հազար տուր հանգանակեցին. Նիւպրիկ, Թրոյ, Պիկամփըն և այլ շատ մը քաղաքներու մէջ կանոյք մեծամեծ գումարներ հանգանակելով զրկեցին: Ասոնց նման տեղացող բազմաթիւ նուէրներն աւելի փառաւոր ըրին տօնավաճառն որ ո՛չ միայն դրամական մեծ շահ մը բերաւ Եղբայրութեան, այլ անոր անունն ու յարգը աւելի պատկառելի ըրաւ երկրին մէջ:

Այս վերջի ժողովն տեղի ունենալէ քիչ առաջ յանձնախումբ մը կազմուած էր առաջադայ ապաստանարանի տեղն որոշելու պաշտօնով. նահանգին այլ և այլ կողմերէն երկիր առաջարկողներ շատ եղան թէ և, սակայն յանձնախումբն տեղ մը չ'ընտրեց: Վերոյիշեալ տարեկան ընդհանուր գումարման մէջ այս խնդիրն մասնաւոր ուշադրութիւն դրաւեց պարտուց խնդրոյն հետ որ այժմ 100 հազար տուրի չափ է միայն: Յառաջիկայ տարեշրջանին մէջ կ'ըսուի թէ այս պարտքի խնդիրն պիտի կարգադրուի վերջապէս ու ապաստանարանի խնդիրն իրականանալու պիտի մօտենայ:

*
*
*

Մեր հայրենի երկրին մէջ ընդհանրապէս հռոմէական կղերի, նամանաւանդ Յիսուսեան ներու միջոցաւ շատ գէշ գաղափար մը տարածուած է Որմնադրաց վերայ, անանկ որ

մասնն բառն անաստուածութեան կամ անհաւատութեան հոմանիշ դառցած է, մինչդեռ Ազատ Որմնադիրք, տանոց բազմութեան, կը հաւտան Արարչապետի գոյութեան, և նաև Աստուծոյ կութեան չի հաւատացող մէկը Որմնադրաց մէջ չ'կրնար մտնալ: Ասոնց ժողովատեղին մտնող մէկն սրահին ճակատը պիտի տեսնէ գիր մը որ՝ տեղական լեզուին համեմատ՝ Արարչի անուան սկզբնատառն կը ներկայացնէ:

Սակայն մեր երկրի ժողովուրդն չէ միայն որ հիմնովին սխալ գաղափար ունի այս ահագին Եղբայրութեան վրայ, որոյ տնունը միայն ծանօթ է մեր ժողովրդեան մեծ մասին, այլ այս լուսաւորեալ երկրի բնակչաց մէկ կարեւոր մասն՝ Որմնադրաց գործերն աչքի առջև ունենալով հանդերձ՝ այնպիսի հաւատ ունին անոնց վերայ որ արգարե ծիծաղելի լինելու չափ տղայակոյն է և ձրի: Ի մէջ այլ կարեւոր է ցոյց տալ բողոքական եկեղեցիներ որք Ազատ Որմնադրաց վերաբերող մէկը իրենց անդամ իսկ չեն ընդունիր: Բայց սակայն այս ատենութիւնն կամ տեսակ մը հաւածանքը չէ կրցած վնասել այս մեծ միութեան որ երթալով կաճի բաւոր աշխարհի մէջ:

ՎԵՐՋ

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ ԻՐ ԴԱՅԻՃ

Առաջին փորձ մը Էտիսընի աշխատանոցին մէջ, Ուօրլտ Լրագրի առաջարկութեամբ. — Զարիւրեւի է շատ. — արեան Էեղեղ ելքերու կանուծեամբ մեռնողի քնէն ու ականչներէն. — Էտիսընի առաջարկը:

Արեգակի ընթերցողք գիտեն արդէն թէ Նիւ Եորք նահանգի Օրէնսգիր ժողովն մի նոր օրէնք քուէարկեց վերջերս՝ մահապարաններն փոխանակ կախելու ելեքտրականութեամբ ըստ արանանկ: Այս նոր օրէնքն պիտի սկսի գործադրուիլ յառաջիկայ յունվարի մէկէն ըսկալ: Սակայն ճշմարտութիւն է ըսել թէ ո՛չ Օրէնսգիր ժողովն և ո՛չ նահանգապետ Պ. Հիլ, որ վաւերացուց նոր օրէնքը, կրցած էին որոշել թէ ելեքտրականութիւնն ինչ կերպիւ

կամ ինչ միջոցաւ պիտի կատարէ իր զարհուրելի նոր սալաշօնն . և ի հարկէ սա օրէնս գէտներն հաստատուն կերպիւ չէին գիտեր թէ արդեօք ներկայ միջոցն հինէն նուազ զարհուրելի պիտի լինէր թէ ո՛չ : Զայս գիտնալու համար փորձ պէտք էր , ինչ որ չ'ըրին առաջ : Օրէնքի հաստատուելէն վերջ՝ այսպիսի փորձ մ'ընելու պաշտօնն կարծես լրագրի մը ինկած էր՝ Նիւ Եորքի Ուորլտ լրագրին :

Անցեալ շարթու յիշեալ լրագրի առաջարկութեամբ էտիսընի քիմիական աշխատանոցին մէջ կատարուեցաւ այս փորձն , ի ներկայութեան քսանի չափ անձանց : Սա գործողութիւն կրցած է ապացուցանել թէ սպաննութեան սա նոր ձեւն նուազ սրտաճմլիկ չէ կախաղանի տեսարանէն :

Անցեալ շարթու , չորեքշաբթի օր Ուորլտի ներկայացուցիչներն Օրինչ կուգան , (1) ուր կ'գտնուի մեծ ելեքտրադէտի Լ. Ալլիքըրին ու մեծ գործարանը : Սա գործարանի տեսուչն , Պ . Պաշլը և ելեքտրագէտ Պ . Քլէնէլի , որոց ձեռք պիտի կատարուէր փորձն Պ . էտիսընի հրամանաւ , սխեցին պատրաստութիւն տեսնել՝ հետեւեալ աւուր սպաննութեան համար : Նոյն օր՝ մեծ դժուարութեամբ՝ զոհն ձեռք կը բերուի : Հետեւեալ օրն , ժամը 10ի տունները ամէն բան պատրաստ էր . ակամայ զոհն , որ առողջ չուն մ'էր , կ'սպուած կաշկանդուած դախտակի մը վրայ դրուած է : Ելեքտրականութիւն յառաջ բերող գործիքը հոն է , քիչ մ'անդին , որոյ դրական և ժխտական երկու թելերուն ծայրերն անմեղ դատաւարտելոյն մօտ են շատ : Պահ մը վերջ խեղճ շուն ինքն իր դահիճն կը լինի , զի ոտքը շարժելով՝ կատանայ մահացու հոսանքը ու « դրան մը գամին պէս կիյնայ մեռած » : Սակայն մէկ րոպէ չանցած մեռեալի քթէն ու ականջներէն արիւն կ'սկսի վազել , որ պիտի պատահի եղեր մահապարտին ալ՝ սա կերպով պատժուած ժամանակ : Իսկ մահացու հոսանքը այնպիսի մը ցնցած է շունն որ ներկայք զգածուած են շատ : Ասկէ դատ այս միջոցն շատ մը տեսակ փտանգներ պիտի սպառնայ , եթէ մեծ զգուշութիւն չ'ընեն դատաւարտելոյն պատիժը գործողութեւն պաշտօնն ունեցող անձինք : Այս տեսակ

(1) Օրինչ մեղմէ քանի մը մղոն հեռու , Նիւ Ճէրզի նահանգի նշանաւոր քաղաքներէն մին է որ ունի զուարճալի դիրք մը :

դժուարութիւններ կամ ո՛ր և է վտանգ չ'կար ի հարկէ առջի դրութեան մէջ :

Այժմ խեղճ է թէ մահապարտը ինչ կերպիւ պիտի ընդունի սպաննիչ հոսանքը : Թէև այս մասին բաւական առաջարկներ կան , բայց ատոնց գրէթէ բոլորն ալ վտանգաւոր են դատաւարտեալն դէպ ի մահ առաջնորդողներուն համար : Այս մասին Պ . էտիսընի առաջարկածն լաւագոյնն կը սեպուի , և կըսեն թէ մեծ ելեքտրագէտի պատմածը պիտի կըրնայ ընդունուիլ : Սա ձեւին համեմատ դատաւարտեալ անձին բազուկներն զատ զատ երկարեայ շղթայով մը կ'սպելու է , ու ելեքտրական մեքենայի դրական թելն բազուկներու միոյն շղթային ու ժխտականն՝ միւսին կցելու է : Այս դիրքի մէջ դատաւարտեալն՝ ձեռքերն կախ բռնած՝ ոտքի կը կենայ : Երեսը ծածկուած է՝ չ'տեսնուելու համար այն սրտականուր երեւոյթներն որք ի յայտ կուգան մահու ժամանած ատեն : Ալ ուրիշ ընելիք չի մնար , միայն ելեքտրականութիւն առաջ բերող մեքենայի կոճակն հրելու է . և ահա ամէն բան վերջացած է . ելեքտրական մահաբեր հոսանքը բաշուկէն ներս մտնելով՝ անըմբռնելի արագութեամբ՝ սրտին ու թոքերուն մէջէն կ'անցնի՝ անմիջապէս դուրս վանելով կեանքն : Սակայն ինչ որ ալ լինի մահկանացուի մը ձեռքը հարկաւոր է մահը բերելու համար . . . :

Զրի լրագիր կարդալն

ՏԵՍԱԿ ՄԸ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ Է :

ՆԵՐՍԻՍԻ ԵՒ ԱԼԻՇԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՆ

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՎՐԱՅ ԵՆ

ԶԱՅՆԱ ՍՏԱՆԱԼ ՓՅՓՅԲՈՂԲ ԸՆԴ ՓՈՅԹ

ԳՆԵԼՈՒ ԵՆ :

ՈՒՐԻՇ ԸՆՏԻՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՔԻՉ ԱՏԵՆԷ ՎԵՐՋ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՐՄԻՔ ՄԸ ՀԱՅՈՑ ՎՐԱՅ

Անդրիական « ֆորթնայթլի Ռիվի » հանդիսին մէջ, « Կ. Պօլսոյ մարդոց և սովորութեանց վրայ դրող » յօդուածագիրը մը հետեւեալն ըսած է Հոյոց համար:

« Էր ժամանակ մը երբ Հոյք կրնային ո՛չ միայն իշխել ընկերութեան, այլ և վճռական ազդեցութիւն ունենալ բովանդակ տերութեան վրայ: Իրենց խելքով, կորովով, և առեւտրական ու գործնական ձիրքերով անհուն առատելութիւններ ունէին աւելի դանդաղ և հանգստասէր ուրիշ արեւելեան ժողովրդոց վրայ: Շատ ժամանակ չընէր որ այնպէս կը երեւէր թէ Հոյք շատ ազդեցիկ դիրք մը պիտի ունենային կառավարական բարձրագոյն շրջանակայ մէջ իսկ: Եւ այժմ իսկ կրնան: Բայց Հոյք աղետաբեր երկու պակասութիւններ ունին. — բուն նախանձ իրարու դէմ, և անսահման ընդունակութիւն էնթրիկի: Եթէ Հայ մը բարգաւաճիլ սկսի, ուրիշ տասնեակ Հայեր իրենց ձեռքէն եկածը կ'ընեն զայն կործանելու համար: »

Հետաքրքրութեան համար կը թարգմանենք այս հատուած, հայ ընթերցողին ողջմտութեան թողովով դատաստան ընել օտարազգի յօդուածագրի դիտողութեանց ճշգրտութեան վրայ:

(Արեւելք)

Մուշի ծանուցեալ դէպքին առթիւ ձերբակալեալ Գէորգն հետեւեալ հեռագիրն ուղղած է Արեւելքի վարչութեան:

« Հռոմէականաց առաջնորդին և իմ միջիւ յառաջ եկած դէպքը լրագրող մէջ ճշմարտութեան բոլորովին հակառակ ձեւով հրատարակուած է: Կը բողբեմ: »

« Բնաւ համախոհ կամ գրգռիչ չունիմ: »

« Յիշեալ առաջնորդը գիտ կանչելով գլուխս ոգելից ըմպելիք տաքցնելէ յետոյ, ուղեց իմ միջոցաւ աղջկանց վարժարանին վարժապետին (կամ: ' ' ' վարժուհոյն) պատիւը բռնարարել: Իւր այս առաջարկութենէն ծագեցաւ վէճն, յո-

րում զիրեար վիրաւորեցինք: Այս է ճշմարտութիւնը: »

Հիմակ Առաջնորդը կարգ մը զրոյստութիւններ կ'ընէ, զորս կը հերքեմ, և իրաւունքս պաշտպանելու համար կը դիմամ կայսերական կառավարութեան ծանուցեալ արդարասիրութեան: »

Ճէրդի Սիթիի բնակիչներէն Տիկին Ե. Կիւլեան վերջերս սկսած է թրքական լօքում պատրաստել « ՏՀի Սըլթընի » Գանաի Լօքումն: Այս շաքարիդէնին վաճառումն կը լսենք թէ բաւական յաջողած է, որ պատրաստուած է ընտիր ճաշակաւ ու զետեղուած է փոքր սնտուկներու մէջ: Այս սնտուկներուն վրայ վերոյիշեալ տիկնոջ պատկերէն զոտ կայ համառօտ աղագարարութիւն մը, որով Տիկինն կը ծանուցանէ թէ ինքն Պօլիս եղած ատեն նշանաւոր է եղեր լօքում շինելու և համբաւաւոր այս մասին բարձրագոյն շրջանակներու մէջ: Տիկին Կիւլեան փափաքելով սա թրքական ընտիր շաքարիդէնն ընդարձակել Միացեալ Նահանգաց մէջ՝ կը վստահացնէ իր յաճախորդներն թէ ատենք աշխարհիս մէջ ամենէն ընտիրներն են: Լօքումը մէկ սնտուկը կը վաճառուի 25 սէնթի որ հազիւ կը կըշռէ հարիւր տրէմի չափ: »

Շատեր կը գրեն ու կառաջարկեն մեզ « Արեւակ » ի երեսներն շատցունել ու ամէն թիւն պատկերներով ի լոյս ընծայել: Սա ո՛չ միայն մեր բաժանորդաց այլ և մեր իսկ փափաքն է, սակայն ներկայ վիճակի մէջ անգամ « Արեւակ » ի եկամուտը լեքն չի գոցեր: Եւ եթէ պատկերներ ալ ունենա՛ր ամէն շաբաթ, յայնժամ մեծ բաց մը պիտի մնայ միշտ, որոյ հետեւութիւնն դիւրին է գուշակել:

Սակայն այսու հանդերձ եթէ մեր բաժանորդերը շատնան, կրնանք անատեն զ« Արեւակ » նմանցնել տեղական թերթերու առատ պատկերներ հրատարակելով:

Առայժմ չարաթաթերթիս մէջ երբեմն պատկերներ կ'ընենք մինչև որ՝ ըստ բաւականին՝ եկամուտն ապահովի:

Մեր յառաջիկայ թիւն պատկերազարդ պիտի լինի, և քանի մը շաբաթ յետոյ նուէն նկարներ կուտանք, բայց ոյժմէն չենք կրնար սանդուղին վերի աստիճանն բարձրանալ:

— Նիւ Եորք քաղաքի կրթական մասնախմբի հսկողութեան տակ միայն կան 50% վարժարաններ որոնց աշակերտք 155 հազարէ աւելի են։ Անշեալ տարի այս ուսանողներու թիւն աւելի մեծ էր։

— Լուիզանայի Ուլիսէի ժողովն կըսուի թէ պիտի ալ գլխէ հրապինուց հաճառումն։

— Գործածութեան մէջ գտնուող աշխարհիս մեծագոյն թնդանութն, որ Վիւսթի գործարանաց մէջ շինուած է, խաղաղական Սարաինիա մարտանաւին մէջ կը գտնուի։ Այս թնդանութի ծանրութիւնն է 159 թօնօ, երկայնութիւնն՝ 52 ոտք։ Սա հրապէնէն արձակուած 1,600 փունդ ուսմբ մը մէկ մանրերկրաբէն 2,411 ոտք կերթայ, ու 2,514 կշտու ուսմբ մը՝ 2,059 ոտք։

— Նոր վայրաշարժի մը կատարելագործութեան վրայ կը խօսուի Նիւ Եորքի լրագրաց մէջ։ Սա հսկայ գործիքը, տասն կառքերով, մէկ ժամէն 60 մղոն պիտի առնէ, իսկ ծայրագոյն արագութիւնն պիտի լինի 90 մղոն մէկ մի ժամու մէջ։

— Պ. Հէնրի Վիլլար հարաւային բեւեռն պիտի երթայ գիտական խազարկութեանց համար։ Համալսարանի Տէօչ Սիւարթ լրագրի վարչապետն պիտի ընկերանայ յիշեալին։

— Տեղացի նշանաւոր գրող մը Պ. Բոպիլթ Պրաւինկ կարծ թանաթեղծութեան մը համար իրեն առաջարկուած հազար տողան մերժեց։ Թանաթեղծութեան մը համար հազար տողա՞ր... և ինչո՞ւ գրողներն չ'աղմտնան օրէ օր։ Հայ բանաստեղծը երբեմն գրամալ վերայ տալու է՝ բան մը հրատարակել տալու համար։

— Թովմաս Էտիորն ելեքտրական օգաշու գործիք մը հնարելու վրայ է. սա պիտի ծառայէ Սպանիական բանակին, պատերազմի ժամանակ։

— Նիւ Եորքի բողոքական եկեղեցիներու մէջ միայն Եպիսկոպոսականի անդամներու թիւն բազմացած է քաղաքի ժողովրդեան հետ։ '72-ին 19,656 անդամ ունէր այս եկեղեցին, բայց '87-ին այս թիւն 35,305-ի բարձրացաւ։

— Իռլանտացի պատմագետ մը կը հաւատէ թէ, Իռլանտացի Քէրրի նահանգէն Սուրբ Պրանթոն մէկը 463 թուականին գտած է Ամերիկան, ուր ճամբորդած է երեք անգամ, և այս ճամբորդութիւններն տեղեկագրութեամբ կան եղեր Քէրրիի ղիւսանաց մէջ։

— Աշխարհիս բոլոր բողոքական միաբնակական ընկերութեանց ժողովն ի Վանարա, Վերջացած չէ տակաւին։

— 1887-ին ողջոյն Միացեալ Նահանգաց հանգերէն դուրս բերուած ածուխի քանակութիւնն է 147,107,711 թօնօ, սոցա արժէքն է 210,583,498 տոլար։

— Պ. Չանարը Մերակոյտին բերած նոր առաջարկովն կը խնդրէ 150 հազար տոլար յատկացնել Միացեալ Նահանգաց մէջ շերտմա պահուածութիւնն ծաղկեցնելու համար։

— Հարրիսպըրկցի դատաւոր մը երկու ամիս բանտարկութեան դատապարտեց Ալպէր Միլլըր անուն մէկը որ փողոցին մէջ իր խօսեցեալն համբուրած էր, սա վերջնոյ հաճութիւնովն։ Դատապարտեալն այս մասին բողոքած տառն՝ դատաւորն ըսած է թէ մեծ տարբերութիւն մը կայ օրիորդ մը փողոցի ու տան մէջ համբուրելու մէջակց և երկու ամիս բանտ երթալ հարկ է այդ տարբերութիւնն սորվելու համար։

— Չինաստան ներկայ դրութեան համաձայն փողերանոց մը հաստատուել կուտայ՝ 90 ծանր մամուլներով որք հիշիւ պիտի կարողանան բաւական դրամ՝ կոխել 400,000,000 ժողովրդի համար։

— Մօնթանայի ոսկուց և արծաթի հանգերէն անցեալ տարի 25,000,000 տոլարի պատուական մետաղ հանուած է։

— Նիւ Եորքի հրէից սինակոկին մէջ այսուհետեւ կիրակի օրեր ալ պաշտամունք պիտի կատարուի, վասն զի ուրաթ օրերն քանի մը կնիկներ միայն ներկայ կը լինին եղեր հոգեւոր պաշտամանց։ Այս նոր դրութիւնն Շիքակոյի Սինայի տաճարը անուն սինակոկին մէջ տեղի կունենայ արդէն։

— Ֆիլատիլֆիացի գործէ քաշուող վաճառական մը 1,000,000 հատ գործածուած նամակաղբում հաւաքած է՝ որոց հարիւրը մէկ ծրար շինելով։ Այս փոքր կտորներն եթէ մէկ կանգուն լայնութեամբ իրարու քով շարուելու ըլլան 800 կանգուն երկայնութիւն կունենան։ Այս անձ վեց տարիէ ի վեր կաշխատի այս անտի գործին համար։

— Պ. Պլէյր Մերակոյտին նոր առաջարկութիւն մը բերած է որով կը խնդրէ կիրակի օրերն սուրբ պահել տալ՝ բառին կատարելագոյն նշանակութեամբ։ Պ. Մերակուտական կերէի թէ շատ ուշ մնացած է այս մասին, վասն զի առնուազն 100 տարի ետ երթալու էր այսպիսի առաջարկի մը համար։

ՄԱՍԻՍ
ԱՄՍԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԵՒ
ԳԻՏԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն ամսոյ սկիզբըն . բաժանորդագրութեան գինն է թէ Պոլսոյ և թէ գաւառաց համար տարեկան մէկ քառորդ ոսկի — ձեռքէ կը ծախուի հատը երկու ղուրուշի :

ՄԱՍԻՍԻ բաժանորդագրութիւն ուղղանձինք պոլսին գիւմը « Մասիս » ի խմբագրութեան Ղալաթիա , Նորատունկեան խան կոստանդնուպոլիս

ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՒ ԱԼԻՇԱ ՆԻ

Պատկերներն պատրաստել տուած ենք ընտիր թանձրաքարոյ վրայ թէ « ալպիւմի » մէջ դրուելու և թէ առանձին չրջանակաւ պատէն կախելու սովորական մեծութեամբ : Առաջիններու խաւքանչիւրն կարծէ ճակնի՝ իսկ մեծերու հատը 10 սէնթ : Թղթատարի ծախքը մեր վրայ է : Գներն կանխիկ : Տեղական նամակադրով կընդունինք :

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԼՐԱԳՐԱՑ ԹԱՅՄԸ Ն

ՄԺԱԿ

Կ' ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱՐԱԹԸ Յ ԱՆԳԱՄ

Տարեկան գինն է 10 ռուբլ , կէս տարեանը 6 ռ . Բաժանորդագրութիւն ուղղ ամերիկեան Հայք կը հրաւիրուին դիմել Արեգակ ի խմբագրութեան՝ անձամբ կամ նամակաւ :

“ՄՇԱԿ” ԿԱՐԴԱՅԻՔ

Տէր—խմբագիր

Հ. ԷԿԿԵՆԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՎԻԿԱ ԼՐԱԳՐՈՑ

ԱՐԵՎԻԿԱ
ՇԱՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

— ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ —

Ամերիկայի համար տարեկան 2 ու կէս տոլար , վեցամսայ 1 ու կէս տոլար Թուրքիոյ համար տարեկան 2 ու կէս մէժիւ , վեցամսայ 1 ու կէս մէժիւ Եւրոպայի և այլ երկիրներու համար տարեկան 12 ֆր . , վեցամսայ 7 ֆր .

Գուրա զբիւրած Լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է : Բաժանորդագրեանքն ԿԱՆԻՍԻ վճարելի են : Ձի հրատարակութեան նամակն . ետ չի տրուիր : Ծանուցումներ կ'ընդունուին հոգեւոր , անգլիկանց ու գաղթաբն լեզուներով :

— ԳՈՐԾԱԿԱԼ ՈՒԹԻՒՆՔ —

Կոստանդնուպոլիս	Պատու արժան վարչութիւն « Արեւելք » ի
Զմիւռնիա	Տ. Յ. Փափազեան և Վահան Անտոնեան
Իսթանբուլ	Տ. Գեղամ Տ. Գրիգորեան
Սամոն և Տրապիզոն	Տ. Միչրան Քիւրճեան
Ատանա	Տ. Պետրոս Արփոյեան
Տրքանտիքոն	Արժ . Տ. Յովհ . Քէշ . Պաշտասարեան
Նիւ Եորք	Տ. Յակոբ Իսկեան
Ճէրզի Սիթի	Տ. Համբարձում Ճամճեան
Ռաթըր	

Հասցէ
To the Editor of THE ARÉKAG, Stirling, (Morris Co.) N. J. U.S. America